

Klimat- och näringslivsdepartementet

kn.remissvar@regeringskansliet.se

Stockholm 2023-08-10

**REMISSYTTRANDE;
Kommissionens förslag till direktiv om verifiering och kommunikation
om uttryckliga miljöpåståenden (Ert dnr KN2023/02755)**

Visita är bransch- och arbetsgivarorganisation för den svenska besöksnäringen. Visita samlar ca 5 970 medlemsföretag med runt 8 970 arbetsställen, huvudsakligen hotell, restauranger, caféer, nöjesrestauranger, cateringföretag, konferensanläggningar, spa, campingföretag, vandrarhem, skidanläggningar, nöjes- och djurparker, turistbyråer, museer samt turist- och eventföretag. Visita tecknar branschens kollektivavtal och är en medlemsorganisation i Svenskt Näringsliv. Som branschorganisation hjälper Visita företagen att växa och utvecklas och är besöksnäringens företrädare i politiska frågor.

Visita har tagit del av rubricerat förslag och får härmed inkomma med följande

YTTRANDE

Sammanfattande synpunkter

- Visita ifrågasätter om det problem man önskar lösa med föreslagen reglering inte kan hanteras med befintlig, och annan kommande, lagstiftning.
- Visita anser självklart att så kallad ”greenwashing” bör motverkas för att bland annat öka miljöskyddet och bidra till den gröna omställningen. Det som företag anger ska stämma, inte vara vilseledande och kunna bekräftas. Visita anser dock att förslaget inte är proportionerligt, tydligt eller precist. Betydande osäkerheter föreligger med förslaget som måste klargöras.
- Visita anser att kravet att miljöpåståenden måste förhandsgodkännas av tredje part kommer att orsaka en administrativ besvärlig och kostsam börda för företagen och att detta riskerar att företagen inte kommer att kunna kommunicera sitt miljöarbete, vilket i så fall snarare minskar konsumenternas möjligheter att göra hållbara val. Krav på förhandsverifikation av miljöpåståenden bör därför inte införas.

- Visita anser att det föreslagna kravet i art 5 p 6 om att omfattande information ska tillgängliggöras tillsammans med miljöpåståenden inte ska införas. Det bör i vart fall räcka med information om intyg om överensstämmelse och kontaktinformation till kontrollören.
- Visita anser att företag som är licensierade användare av godkända miljömärkningar inte ska behöva ansöka om förhandsverifiering i sin tur för att kunna använda miljömärkningen.
- Visita anser att föreslagna begränsningar och förbud mot att etablera nya miljömärkningssystem inte bör införas. Det är viktigt att innovationer och nya lösningar tillåts.
- Visita anser att de föreslagna påföljderna som medlemsstaterna ska införa är oproportionerliga och inte överensstämmande med svenskt sanktionssystem. Visita anser att det, i likhet med liknande lagstiftning, ska räcka med att medlemsstaterna ska fastställa att sanktionerna är effektiva, proportionella och avskräckande.

Den föreslagna förordningen

Det övergripande syftet med förslaget direktiv är att öka miljöskyddet och bidra till att accelerera den gröna omställningen till en cirkulär, ren och klimatneutral EU-ekonomi. Direktivet omfattar företags frivilliga, uttryckliga miljöpåståenden som riktar sig till konsumenter.

Det finns redan idag EU-reglering som motverkar otillbörlig och vilseledande marknadsföring och miljöpåståenden omfattas av denna reglering. Ytterligare reglering är på gång parallellt. Förslaget är tänkt att komplettera denna reglering genom att etablera krav för styrkande och kommunikation av miljöpåståenden samt krav för miljömärkningar.

Förslaget innebär bland annat att näringsidkare behöver ett förhandsgodkännande och ett intyg om överensstämmelse av ett tredjepartsackrediterat organ för att kommunicera ett miljöpåstående i kommersiellt syfte. För att få ett sådant förhandsgodkännande måste ett antal kriterier uppfyllas.

Det föreslås även ett förbud mot att etablera nya offentligägda regionala eller nationella miljömärkningssystem. Befintliga miljömärkningssystem kan fortsätta

användas efter att direktivet träder i kraft om de uppfyller kraven. Nya privata miljömärkningssystem får endast godkännas om de ger ökat värde jämfört med befintliga system.

Kommissionen föreslår att medlemsstaterna säkerställer att små och medelstora företag (SME) får särskild information för att följa reglerna. Mikroföretag omfattas inte av reglerna.

Föreslagna sanktioner ska bland annat omfatta böter motsvarande den ekonomiska vinsten av ett felaktigt miljöpåstående, förverkande av intäkter rörande den relevanta produkten och att företaget ska uteslutas från möjligheten att delta i offentliga upphandlingar under 12 månader.

Visitassynpunkter på förslagen

Förslaget kontra befintlig och kommande lagstiftning

Visita välkomnar som utgångspunkt gemensamma regler för marknadsföring, miljöpåståenden och miljömärkningar och anser att det är viktigt att greenwashing motverkas. Det finns dock redan idag EU-reglering som motverkar otillbörlig och vilseledande marknadsföring och redan idag kan miljöpåståenden och miljömärkningar innebära vilseledande och otillbörlig marknadsföring och bland annat förbjudas och avgiftsbeläggas.¹ Det är företaget som har använt miljöpåståendet som har bevisbördan för att styrka detsamma. Visita ifrågasätter därför om inte problemet med greenwashing skulle kunna lösas genom att befintligt regelverk prioriteras samt utvecklas i vägledning och praxis.

Parallellt med förslaget föreligger även ett förslag till ändringar i direktivet om mer konsumentmakt i den gröna omställningen². I detta förslag, som nu förhandlas, föreslås bland annat ett antal nya definitioner om miljöpåståenden och hållbarhet. Det föreslås vidare införas ett antal nya punkter om otillbörliga affärsmetoder som rör miljöpåståenden och hållbarhetsmärkningar. Bland annat föreslås som otillbörliga affärsmetoder att ”Uppvisa en hållbarhetsmärkning som inte grundas på ett certifieringssystem eller som inte fastställts av offentliga myndigheter.” och att ”Göra

¹ Direktiv 2005/29/EG om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenterna på den inre marknaden. (Unfair Commercial Practice Directive - UCPD), infört i Sverige främst genom marknadsföringslagen. Se även Kommissionens vägledningsdokument till UCPD (2021/C 526/01) om hur bl.a. miljöpåståenden ska hanteras.

² Förslag till direktiv om ändring av direktiven 2005/29/EG och 2011/83/EU vad gäller mer konsumentmakt i den gröna omställningen genom bättre skydd mot otillbörliga affärsmetoder och bättre information, COM (2022)143 final) (Empowering Consumer)

ett allmänt miljöpåstående utan att näringsidkaren kan styrka erkänd utmärkt miljöprestanda relevant för påståendet.”.

Naturvårdsverkets anger i sin konsekvensanalys av nu aktuellt förslag att trots att de rättsliga förutsättningarna finns för att motverka vilseledande miljöpåståenden så är de i praktiken begränsade på grund av att tillsynsmyndigheten enbart granskar ett urval av misstänkt missvisande miljöpåståenden på marknaden.³ Naturvårdsverket anger dock vidare att *”En stor del av ansvaret för att motverka grönmålning ligger hos tillsynsmyndigheterna som också måste prioritera dessa frågor för att det ska ge effekt på marknaden”*.⁴ Visita anser generellt att ytterligare belastande regleringar inte ska införas innan befintliga och andra tillkommande regleringar uttömts och bedömts otillräckliga. Således bör tillsyn i stället prioriteras för att säkerställa efterlevnaden av befintlig och tillkommande reglering. I vart fall bör effekterna av det kommande direktivet om mer konsumentmakt avvaktas innan behovet av ytterligare belastande regleringar fastställs och införs.

Oklara och ospecifika krav måste förtydligas

Om ytterligare reglering ändå ska införas behöver den vara tydlig och klar så att företagen vet vad som krävs för dess uppfyllelse. Definitionen av *”uttryckligt miljöpåstående”* i art 2 p 2 är oklar och behöver förtydligas. I art 3 och 4 i förslaget ställs krav på näringsidkare att de genomför en bedömning för att styrka uttryckliga miljöpåståenden. Här finns ett antal otydligheter såsom vad *”allmänt vetenskapliga belägg”*, *”miljöpåverkan betydande ur ett livscykelperspektiv”*, *”samtliga betydande miljöaspekter”* faktiskt betyder och var gränserna går för vad kraven omfattar. Om dessa krav ska ställas på företagen är det av avgörande vikt att kraven som ställs är tydliga, precisa och proportionerliga och att tydlig vägledande information ges från Kommissionen.

Risk för överarbete och informationsöverbelastning

I art 5 p 6 anges att information om det som det uttryckliga miljöpåståendet gäller och om styrkandet ska tillgängliggöras tillsammans med påståendet i fysisk form eller som en webblänk, QR-kod eller motsvarande. Den informationen ska omfatta bl.a. miljöaspekter som omfattas, relevanta standarder där så är lämpligt, bakomliggande undersökningar eller beräkningar, en kortfattad förklaring av hur förbättringarna i påståendet kan uppnås, ett intyg om överensstämmelse från kontrollören samt kontaktinformation till densamma. Enligt Naturvårdsverkets konsekvensutredning är

³ Konsekvensanalys av EU:s förslag till direktiv om verifiering och kommunikation om uttryckliga miljöpåståenden, Naturvårdsverkets PM 2023-05-10, Ärendenummer NV-10184-22, s 4.

⁴ Aas 12.

sådan information ”sannolikt inte behjälplig för en genomsnittskonsument eftersom det, många gånger, handlar om långa och komplexa studier och beräkningar”.⁵

Detta krav på information är således dessutom utöver det faktum att miljöpåståendet enligt förslaget ska ha verifierats i förväg. Visita anser att detta omfattande krav om medföljande information inte är proportionerligt och att det i vart fall bör det räcka med information om verifikationen och kontaktuppgifter till kontrollören. Då Visita anser att krav på verifikation inte bör införas bör det dessutom räcka med att näringsidkaren vid behov kan visa relevant information för tillsynsmyndigheten.

Förbud och hårda begränsningar mot nya miljömärkningssystem bör inte införas

I art 8 p 3 föreslås ett förbud mot nya nationella eller regionala system för miljömärkning och i art 8 p 5 föreslås att system för miljömärkning av privata aktörer endast ska godkännas om dessa system ger mervärde. Visita förstår grundtanken med att vilja begränsa antalet miljömärkningssystem, men anser att föreslagna förbud och begränsningar inte är rätt väg att gå.

Det är av stor vikt att innovation och utveckling tillåts på detta område. Det skulle kunna vara fråga om att befintliga märkningar är eller blir för tungrodda eller för dyra för företagen att ta del av och att det därför utvecklas en miljömärkning som har samma upplägg/kriterier men som arbetar på ett smidigare sätt och/eller har ett billigare pris. Det skulle också kunna vara fråga om miljömärkningar som har lägre satta kriterier än befintliga system för de företag som vill arbeta med hållbarhet men inte når upp till större miljömärkningars omfattande kriterier ännu. Det är också viktigt att befintliga miljömärkningar inte blir alltför bekväma utan att konkurrens får råda för att bibehålla skärpan på dessa.

Miljömärkning är ett viktigt sätt för företagen att kunna arbeta med miljöfrågorna och ta steg i rätt riktning för att också kunna utvecklas och bli ännu bättre. Det är också ett viktigt sätt att kunna kommunicera frågan med konsumenterna och på så vis föra miljöarbetet framåt för den gröna omställningen. Förbud och hårda begränsningar mot nya miljömärkningssystem bör därför inte införas. De märkningar som ska finnas kvar på marknaden måste dessutom ändå uppnå kraven i förslaget inklusive vara tredjepartsverifierade och dessutom klara sig på en konkurrensutsatt marknad.

⁵ Aas 26.

I detta sammanhang kan Visita passa på att anföra att Visita inte anser det rimligt att EU Ecolabel generellt undantas från kraven i förslaget (enligt artikel 1.2.a) då detta kan ge EU Ecolabel konkurrensfördelar gentemot andra miljömärkningsprogram. Kraven i direktivet bör i så fall gälla samtliga miljömärkningar.

Kravet på verifikation av miljöpåståenden bör inte införas

Av art 10 och 11 framgår att verifiering av styrkande och kommunikation av uttryckliga miljöpåståenden ska ske av ackrediterad aktör gentemot kraven som ställs upp i art 3-7. För kommunikation av påståendet ska näringsidkaren bl.a. uppvisa ett intyg om överensstämmelse samt kontaktuppgifter till verifieringsorganet. Av art 9 framgår att miljöpåståenden ska uppdateras och granskas senast efter fem år och det uppdaterade påståendet ska åter verifieras.

Som exempel på miljöpåstående som måste verifieras har Visita genom sin europeiska paraplyorganisation Hotrec fått svaret från Kommissionen att om en restaurang tex anger att restaurangen är plastfri/fri från engångsartiklar (och antingen anger att detta är på grund av miljön eller så är det underförstått) så är det ett miljöpåstående som måste verifieras. Det räcker således inte att företaget ser till att påståendet stämmer genom att inte ha dessa produkter och vid behov kunna visa det för tillsynsmyndighet, utan företaget måste således uppfylla kraven i direktivet och få miljöpåståendet verifierat i förhand av ackrediterad tredje part och hålla det uppdaterat samt bifoga samtlig ytterligare information som avses i art 5.

En ytterligare aspekt av verifikationskravet är att även om ett företag får ett miljöpåståendes ordalydelse förhandsverifierat av ackrediterat organ kan det ändå komma att anses som vilseledande enligt UCPD/marknadsföringslagen, vilket således blir en sorts svårförståelig och besvärlig dubbelreglering.

I besöksnäringen är det många företag som önskar kunna kommunicera det arbete och de val de gör till fördel för miljön, både av stolthet men också för att ge konsumenten information och öka försäljningen av bättre produkter och tjänster samt även ge ett mervärde till tjänsten/produkten man tillhandahåller.

Kravet på att miljöpåståenden måste verifieras kommer innebära ökade administrativa belastningar och kostnader för företagen vilket ger en tydlig risk för att företagen kommer att få välja bort att kommunicera sitt miljöarbete. Detta gäller

särskilt SME:s, som enligt Naturvårdsverkets konsekvensutredning kommer att få proportionerligt högre kostnader.⁶

Detta skulle leda till mindre miljöinformation till konsumenterna och även riskera att minska företagets incitament att arbeta med hållbarhet, vilket skulle motverka den gröna omställningen och därmed syftet till direktivet. Ökade kostnader för företagen riskerar också att leda till högre priser på miljömässigt bättre produkter/tjänster vilket således kan minska försäljningen av dessa. Visita anser mot bakgrund av detta att förslaget krav på verifiering av miljöpåståenden inte är proportionerligt och inte bör införas. Det som företag anger i sin marknadsföring, inklusive miljöpåståenden och miljömärkningar, ska stämma, inte vara vilseledande och kunna bekräftas. Detta kan dock uppnås och kontrolleras med redan existerande lagstiftning och lagstiftning som är på gång parallellt. Visita efterfrågar och välkomnar istället ökad tillsyn på området för att öka fokus och efterlevnad av reglerna och härmed få bort grönmalning. Om kraven i art 3-7 i förslaget skulle införas kommer företagen dessutom behöva uppnå dessa omfattande krav även om kravet på verifikation togs bort.

I det fall bestämmelserna i artiklarna 10 – 11 om verifiering och intyg om överensstämmelse antas anser Visita vidare att det behövs ytterligare förtydliganden om ett verifikat följer med en produkt genom hela dess värdekedja. Det behövs även förtydligande kring hur ansvarsfrågan fördelas mellan olika aktörer i en och samma värdekedja. Det är vanligt förekommande att ett miljöpåstående eller en miljömärkning kopplas till en produkt av den som tillverkar eller importerar produkten men att en slutlig återförsäljare är den som säljer produkten till slutkonsumenten. I många fall är återförsäljare småföretag med begränsade resurser. Även om krav kan ställas på SME att kontrollera vad för produkter de säljer behöver viss rimlighet vägas in och ansvar åläggas aktörer tidigare i värdekedjan. Här behöver även tydliggöras vilket ansvar verifieraren har i de fall ett verifierat miljöpåstående bedöms inte uppfylla kraven i direktivet.

Miljömärkningar ska inte behöva dubbelverifieras

Det råder viss oklarhet om det blir ett eller två verifieringssteg för näringsidkare som vill använda godkänd miljömärkning. Naturvårdsverket har tolkat förslaget som att näringsidkaren inte kommer att kunna använda miljömärkningen direkt vid tilldelning av licens eftersom denna också kommer behöva ansöka om förhandsverifiering kopplat till styrkande om överensstämmelse samt

⁶ Aas 21.

kommunikation enligt art 3-6.⁷ Visita anser att företag som är licensierade användare av godkända miljömärkningar inte ska behöva ansöka om ytterligare en förhandsverifiering i sin tur för att kunna använda miljömärkningen.

Stöd till företagen ska göras tydlig och konkret

Det är positivt att det i art 12 uttryckligen föreslås att medlemsstater ska ge riktlinjer och hjälp till SME-företag. Samtidigt finns det en risk att den ansvariga nationella myndigheten inte kommer att våga ge tydlig vägledning förrän oklarheter utretts varför det är mycket viktigt att Kommissionen utkommer med en klar och tydlig vägledning i god tid innan direktivet ska tillämpas.

Det bör noteras att stödmöjligheter till mikroföretag inte föreslås uttryckligen i förslaget. Mikroföretag undantas i direktivet men om mikroföretag väljer att omfattas av direktivet bör även de omfattas av stöd, vilket behöver tydliggöras.

Aparta och alltför hårda sanktioner bör ej införas

I art 17 p 3 i förslaget anges att medlemsstaterna ska se till att sanktioner innehåller böter som säkerställer förlust av vinst, förverkande av inkomster, utestängning från offentlig upphandling i upp till tolv månader. Dessa sanktioner är inte proportionerliga och passar inte in i svenskt sanktionssystem. Hårda sanktioner förutsätter tydlighet i de krav näringsidkarna ska uppfylla för att de inte ska avskräckas att göra ett miljöpåstående på grund av risken att göra fel av misstag. Att riskera uteslutning från offentliga upphandlingar är till exempel en oerhörd risk för företag som arbetar inom denna sektor. Att företag inte skulle våga använda miljöpåståenden skulle vara negativt för den hela den gröna omställningen. Art 17 p 3 bör därför strykas. Det bör i stället i enlighet med artikel 17 räcka med kravet att medlemsstaterna ska fastställa sanktioner som är effektiva, proportionella och avskräckande.⁸

Om art 17 p 3 skulle kvarstå anges i art 13 p 2 i förslaget att medlemsstaterna kan, för att kontrollera tillämpningen av art 5 och 6, undantas från art 14-17 och istället tillämpa sanktionsbestämmelserna i UCPD. Denna möjlighet bör i så fall utvidgas till att gälla kontroll av hela direktivet och Sverige bör i så fall tillämpa denna möjlighet.

⁷ Aas 17.

⁸ Detta vore även i överensstämmelse med kraven i art 13 i UCPD.

Med vänlig hälsning

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'J' followed by a horizontal line and a small flourish.

Jonas Siljhammar
VD

Anna Sandborgh
Branschjurist